

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

проф. Бідзіля Ю.М.

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГОВОРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Спеціалізація	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	«Українська мова і література. Англійська мова і література»
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

2021-2022 рік

Робоча програма з курсу “Говори сучасної української мови” для здобувачів вищої освіти

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Спеціалізація: 014.01. Середня освіта (Українська мова і література)

Розробник: **Ольга Федорівна Миголинець**, кандидат філологічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри української мови
Протокол № 9 від "29" червня 2021 року

Завідувач кафедри проф. Н.Ф.Венжинович

Робоча програма затверджена на засіданні навчально-методичної комісії філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».
Протокол № 4 від 30 червня 2021 року.

Голова навчально-методичної комісії
філологічного факультету

доц. В.В. Шаркань

30 серпня 2021 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90 (стац.), 90 (заочн.)	2-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2. самостійної роботи студента – 5.	3-й	5-й
	Лекції:	
	16 год.	10 год.
	Практичні (семінарські)	
	28 год.	0 год.
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: усна	46	80

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 44/46
- для заочної форми навчання – 10/80

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТА: допомогти студентам при вивченні української народної мови в її діалектних та говіркових виявах і цим самим сприяти глибшому оволодінню літературною мовою.

Відповідно до освітньої програми, вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

1. Знання та розуміння предметної сфери, розуміння професійної діяльності (ЗК 1).
2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 3).
3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 5).
4. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях (ЗК 6).
5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 7).
6. Здатність спілкуватися державною мовою усно і письмово (ЗК 8).
7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК 10).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Говори сучасної української мови» опанування таких освітніх компонентів (навчальних дисциплін) освітньої програми (ОП):

- 1) О1 “Вступ до мовознавства”;
- 2) О3 “Сучасна українська мова”;
- 3) О4 “Українська усна народна творчість та народознавство”.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до Освітньої програми «Українська мова і література. Англійська мова і література», розробленої відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 року № 869, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Досконале володіння українською та англійською мовами для здійснення вільного усного і писемного спілкування, володіння орфографічними, граматичними, фонетичними, стилістичними навичками для побудови зв'язного та правильного писемного та усного мовлення, уміння перекладати тексти з української мови англійською та з англійської мови українською.	РНЛ1
Володіння основними методами фонологічного, морфологічного, синтаксичного, дискурсивного та семантичного аналізу з урахуванням мовних і екстралінгвістичних факторів.	РНЛ2
Володіння методами аналізу мови з точки зору її історії та сучасного стану, користуючись системою основних понять і термінів мовознавства; володіння знаннями про культурну семантику мовних знаків, що формується завдяки взаємодії мови і культури.	РНЛ3
Наявність міцних знань з базових професійних дисциплін.	РН По1
Володіння професійними якостями учителя-філолога.	РН По2

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни “Говори сучасної української мови”:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Уміти самостійно навчатися упродовж життя, здійснювати наукові дослідження в галузі вивчення говорів української мови, систематично підвищувати кваліфікацію педагога, задіювати прогресивні методики викладання.	РНЛ1
Уміння визначати на основі фонетичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних ознак належність діалектного тексту до певного наріччя та говору.	РНЛ2
Володіння основними поняттями і термінами діалектології, знаннями про фонетичну та граматичну систему говорів у її зв'язках із літературною українською мовою.	РНЛ3
Уміння застосовувати в практичній діяльності різних методів і методик збору та аналізу діалектного матеріалу.	РН По1
Знати традиційні та інноваційні методи викладання	РН По2

мовознавчих дисциплін; уміти застосовувати набуті знання у педагогічній практиці.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання навчання з навчальної дисципліни “Говори сучасної української мови” є:

- поточний контроль під час вивчення навчальної дисципліни, який проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формі. Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, комп’ютерний і самоконтроль;
- метод підсумкового контролю – залік, який проводиться усно. Поточний контроль знань та умінь студентів із навчальної дисципліни “Говори сучасної української мови” охоплює проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі заліку.

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- словесні методи навчання: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, анкетування тощо);
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення студентів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, тестування та письмові домашні, самостійні роботи на практичних заняттях.

Форма модульного контролю: *підсумковий тематичний контроль* через виконання письмової контрольної роботи; *проміжний атестаційний контроль, поточний контроль за виконанням індивідуальних робіт*, винесених для самостійного опрацювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік у формі посидання усної і писемної відповіді.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	50	100

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
---	----------------------------	------

T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
5	10	5	5	5	10	10	50	100

T6, T7 ... – теми змістових модулів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	4	20	13	30
Самостійна робота		20		10
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка “відмінно” (А) виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка “добре” (В) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка “добре” (С) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка “задовільно” (D) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка “задовільно” (Е) виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка “незадовільно” (FХ) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка “незадовільно” (F) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь серйозний елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні. За результатами контролю знань студентів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи залік.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Загальна кількість балів, яку може отримати студент – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Отримані бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою «Відмінно» отримує студент за відмінне виконання роботи та відповіді без істотних помилок та огріхів (90-100 балів). «Добре» студент отримує якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на результат контрольної роботи (74-89 балів). «Задовільно» отримує студент якщо робота виконана не в повному обсязі, допущена певна кількість помилок та неточностей, відсутні висновки за виконаними розрахунками (60-73 бали). «Незадовільно» отримує студент у разі допущення великої кількості помилок (менше 60 балів), що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Предмет, завдання і значення курсу “Говори сучасної української мови”.

1.1. Предмет і завдання діалектології. Поняття про діалектну мову. Основні діалектологічні поняття. Місцеві (територіальні) діалекти та соціальні (професійні) діалекти і жаргони. Аспекти діалектологічних досліджень: загальна, або теоретична, і окрема, або національна, діалектологія; описова, або синхронна, і історична, або діахронна, діалектологія. Дослідження мови та її діалектів у нерозривному зв'язку з історією народу, з історією його матеріальної й духовної культури. Теоретичне і практичне значення діалектології, зв'язок діалектології з іншими науками.

1.2. Джерела вивчення діалектів української мови. Різні фіксації зразків живої народної мови.

- 1.3. Фонетична транскрипція.
- 1.4. Діалектна основа української літературної мови.
- 1.5. Короткі відомості з історії української діалектології. Перші спроби характеристики і класифікації українських говорів.

Тема 2. Система вокалізму говорів української мови.

- 1.1. Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності в системах голосних фонем у діалектах української мови.
- 1.2. Рефлекси давнього [o].
- 1.3. Рефлекси давнього [e].
- 1.4. Рефлекси [ɜ̞].
- 1.5. Рефлекси давніх [ы] та [і (и)].
- 1.6. Рефлекси [a], [ɛ].
- 1.7. Рефлекси давнього [y] та [Q].

Тема 3. Система консонантизму говорів української мови.

- 2.1. Загальна характеристика консонантизму українських говорів. Склад приголосних фонем у говорах щодо кількісного і якісного їх вияву у порівнянні з літературною українською мовою.
- 2.2. Губні [б], [п], [в], [м], [ф].
- 2.3. Передньоязикові проривні [д], [д'], [т], [т'].
- 2.4. Передньоязикові фрикативні [з], [з'], [с], [с'].
- 2.5. Передньоязикові щілинні шиплячі [ж], [ш].
- 2.6. Передньоязикові африкати [дж], [ч], [дз], [дз'], [ц], [ц'].
- 2.7. Передньоязикові сонорні [р], [р'], [м], [н], [н'].
- 2.8. Середньоязикова фонема [j].
- 2.9. Задньоязикові [г], [к], [х] та фарингальна фонема [ɣ].

Тема 4. Діалектна морфологія.

- 3.1. Іменник: категорія роду, числа і відмінка
- 3.2. Прикметник: тверді і м'які основи прикметників; короткі та повні, стягнені і нестягнені форми; ступені порівняння прикметників.
- 3.3. Числівник.
- 3.4. Займенник.
- 3.5. Дієслово: форми інфінітива; зворотні форми дієслова; особливості вираження часових форм; особливості вираження способових форм; дієприкметник, дієприслівник.
- 3.6. Прислівник.
- 3.7. Службові частини мови.

Тема 5. Український діалектний синтаксис.

- 4.1. Діалектна диференціація в синтаксичній системі української мови. Діалектні відмінності в інтонації і ритмі речень.
- 4.2. Особливості будови простого речення. Діалектні особливості у вираженні підмета, присудка, додатка, означення, обставини.
- 4.3. Особливості будови складного речення. Діалектні сполучники складного речення.

Модуль 2.

Тема 6. Загальна характеристика лексики та фразеології українських говорів.

- 5.1. Загальна характеристика лексики українських діалектів. Спільні і відмінні елементи в лексиці українських діалектів.
- 5.2. Основні типи діалектних відмінностей у лексиці.
- 5.3. Діалектна лексика з погляду її походження.
- 5.4. Специфічно діалектна фразеологія. Своєрідність діалектів у фразеології. Фразеологічні архаїчні елементи та інновації.

Тема 7. Поліське наріччя української мови.

- 1.1. Північні (поліські) діалекти, межі поширення їх, головні особливості.
- 1.2. Групування північних діалектів: а) східнополіські (лівобережнополіські); б) середньополіські (правобережнополіські); в) західнополіські (волинсько-поліські).

Тема 8. Південно-західне наріччя української мови.

- 2.1. Південно-західні діалекти, межі поширення їх, особливості.
- 2.2. Групування південно-західних діалектів: а) волинські говори; б) подільські говори; в) галицько-буковинська група говорів: наддністрянські, надсянські, покутсько-буковинські, гуцульські; г) карпатська група: західнокарпатські (лемківські), середньокарпатські (північні, тобто бойківські, включаючи й верховинські), південнокарпатські (середньозакарпатські).

Тема 9. Південно-східне наріччя української мови.

- 3.1. Південно-східні діалекти, межі поширення їх, головні особливості. Питання про походження південно-східних діалектів.
- 3.2. Групування південно-східних діалектів: а) говори Середньої Наддніпряниці (середньонаддніпрянські); б) слобожанські говори; в) степові говори.

Тема 10. Методи збирання діалектного матеріалу.

Безпосереднє спостереження діалектолога. Анкетний метод, його суть, позитивні і негативні сторони. Експедиційний метод, його суть, позитивні і негативні риси. Умови і форми організації діалектологічних експедицій. Діалектологічні програми і їх значення. Вибір об'єктів для запису діалектних матеріалів. Говіркові особливості мови об'єктів, ситуація мовлення. Техніка запису. Особливості запису матеріалів з лексики, фонетики, морфології, синтаксису.

Тема 11. Методи дослідження діалектного матеріалу.

Опис діалектів на підставі зібраних матеріалів. Необхідність урахування жанровостилістичних особливостей записаного матеріалу.

Тема 12. Метод лінгвістичної географії.

Поняття про лінгвістичну географію. Дослідження діалектного матеріалу методами лінгвогеографії. Принципи картографування. Види лінгвістичних атласів. Історія розвитку лінгвогеографії. Закордонні і вітчизняні лінгвістичні атласи. Атласи Ю.Тернацького, З.Штібера, Й.Дзедзелівського, В.Ващенко, З.Ганудель, В.Латти, К.Германа та ін. «Атлас української мови», його завдання і побудова. Особливості методу картографування «Атласу української мови».

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Предмет, завдання і значення курсу "Говори сучасної української мови".	7	1	2			4	7	1				6
Тема 2. Система вокалізму говорів української мови.	8	2	2			4	7	1				6
Тема 3. Система консонантизму говорів української мови.	8	2	2			4	7	1				6
Тема 4. Діалектна морфологія.	6		2			4	7	1				6
Тема 5. Український діалектний синтаксис.	6		2			4	7	1				6
Модульна контрольна робота												
Разом за змістовим модулем 1	35	5	10			20	35	5				30
Модуль 2												
Тема 6. Загальна	8	2	2			4	7	1				6

характеристика лексики та фразеології українських говорів.											
Тема 7. Поліське наріччя української мови.	8	2	2			4	9	1			8
Тема 8. Південно-західне наріччя української мови.	12	2	6			4	12	2			10
Тема 9. Південно-східне наріччя української мови.	8	2	2			4	9	1			8
Тема 10. Методи збирання діалектного матеріалу.	7	1	2			4	6				6
Тема 11. Методи дослідження діалектного матеріалу.	6	1	2			3	6				6
Тема 12. Метод лінгвістичної географії.	6	1	2			3	6				6
Модульна контрольна робота											
Разом за змістовим модулем 2	55	11	18			26	55	5			50
Усього годин	90	16	28			46	90	10			80

6.3. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ст./ з.
1	Предмет, завдання і значення курсу "Говори сучасної української мови"	2/-
2	Система вокалізму говорів української мови	2/-

3	Система консонантизму говорів української мови	2/-
4	Діалектна морфологія	2/-
5	Український діалектний синтаксис	2/-
6	Загальна характеристика лексики та фразеології українських говорів	2/-
7	Поліське наріччя української мови	2/-
8	Південно-західне наріччя української мови	6/-
9	Південно-східне наріччя української мови	2/-
10	Методи збирання діалектного матеріалу	2/-
11	Методи дослідження діалектного матеріалу	2/-
12	Метод лінгвістичної географії	2/-
	Усього годин	28/-

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ст./ з.
1	Предмет, завдання і значення курсу “Говори сучасної української мови”	4/6
2	Система вокалізму говорів української мови	4/6
3	Система консонантизму говорів української мови	4/6
4	Діалектна морфологія	4/6
5	Український діалектний синтаксис	4/6
6	Загальна характеристика лексики та фразеології українських говорів	4/6
7	Поліське наріччя української мови	4/8
8	Південно-західне наріччя української мови	4/10
9	Південно-східне наріччя української мови	4/8
10	Методи збирання діалектного матеріалу	4/6
11	Методи дослідження діалектного матеріалу	3/6
12	Метод лінгвістичної географії	3/6
	Усього годин	46/80

6.5. Індивідуальні завдання

Тематика рефератів:

1. Іван Верхратський – діалектолог.
2. Й.О.Дзензелівський – засновник закарпатської діалектологічної школи.
3. Закарпатські говори та питання генези української мови.
4. Стан і проблеми дослідження закарпатських говорів.
5. Засади української діалектології.
6. Лексика закарпатських говорів у лінгвогеографічному опрацюванні.
7. Лексика закарпатських говорів у лексикографічному опрацюванні.
8. Діалектна лексика в українських народних прислів'ях та приказках.
9. Взаємодія української літературної мови і діалектів у галузі лексики.
10. Діалектна основа сучасної української мови.
11. Походження української мови та її діалектів.
12. Особливості діалектних фонем.
13. Діалектні синтаксичні відмінності.
14. Діалектні особливості словотворчих і словозмінних моделей та структур.
15. Особливості діалектної лексики.
16. Діалектна лексика з погляду її походження.
17. Характеристика діалектних відмінностей у фразеології.

18. Запис і дослідження діалектного матеріалу.
19. Методи лінгвогеографічного аспекту.
20. Територіальні і соціальні діалекти.
21. Методи вивчення народних говорів.
22. Історія діалектного членування української мови.
23. Стан дослідження поліського наріччя.
24. Стан дослідження південно-західного наріччя.
25. Стан дослідження південно-східного наріччя.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.
2. Аудіо- та відеозаписи живого розмовного мовлення.
3. Пакети завдань для модульного та підсумкового контролю.
4. Офісні додатки, сервіс «Google Meet».

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. К.: Вища школа, 1980.
2. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. Збірник вправ і завдань. К.: Вища школа, 1987.
3. Бевзенко С.П. Вступ до української діалектології. Одеса, 1965.
4. Герман К.Ф. Взаємодія української літературної мови з територіальними діалектами. Чернівці, 1983.
5. Дзендзелівський Й.О. Конспект лекцій з курсу української діалектології. Ч.І. Фонетика. Ужгород, 1965.
6. Дзендзелівський Й.О. Конспект лекцій з курсу української діалектології: Вступні розділи. Ужгород, 1966.
7. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. К., 1966.
8. Кобилянський Б.В. Діалект і літературна мова. К., 1960.
9. Матвіяє І.Г. Українська мова і її говори. К., 1990.
10. Мигoliniць О.Ф. Українська діалектологія. Методичні розробки до практичних занять для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород, 2001. 65 с.
11. Мигoliniць О.Ф. Практичні завдання з української діалектології для студентів філологічного факультету. Ужгород, 2008. 82 с.

Допоміжна література

1. Бевзенко С.П. Актуальність вивчення української діалектної фразеології. *Мовознавство*. 1974. № 2. С.15–19.
2. Бевзенко С.П. Вивчення української діалектології. *Історія українського мовознавства*. К., 1991. С. 128–150.
3. Бичко З.М. Діалектна лексика Опілля. Львів, 1997.
4. Біла О.С. Дослідження з українського діалектного вокалізму (квантитативно–просодичні особливості північноукраїнських говірок). Чернівці, 1974.
5. Бандрівський Д.Г. Говірки Підбузького району Львівської області. К., 1960.
6. Бородин М.А. Проблемы лингвистической географии. М.; Л.; 1986.
7. Ващенко В.С. З історії та географії діалектних слів. Харків, 1962.
8. Ващенко В.С. Полтавські говори. Харків, 1957. 538 с.
9. Верхратський І. Говір батюків. Львів, 1912.

10. Верхратський І. Знадоби до словаря южноруского. Львів, 1912.
11. Верхратський І. Про говір галицьких лемків. *Збірник фільологічної секції НТШ*. Т.5. Львів, 1902.
12. Верхратський І. Про говір долівський. *Записки НТШ*. Т. 35–36. Львів, 1900.
13. Ганудель З. Народні страви і напої. Лексика українських говорів Східної Словаччини. Пряшів, 1987.
14. Герман К.Ф. Українські говірки Північної Буковини. Чернівці: Рута, 1996. 391 с.
15. Говірки Чорнобильської зони: Тексти / упоряд.: Гриценко П.Ю. та ін. К.: Довіра, 1996. 358 с.
16. Говори української мови (Збірник текетів). К., 1977. 590 с.
17. Горбач О. Зібрані статті. Т.5: Діалектологія. Мюнхен, 1993.
18. Грицак М.А. Словник українських говорів Закарпатської області. *XII респ. діалектолог. нарада*. Тези доповідей. К., 1965. С. 154–157.
19. Гриценко П.Ю. Моделювання системи діалектної лексики. К.: Наук. думка, 1984.
20. Грінченко Б.Д. Словарь української мови: в 4-х т. К., 1907–1909. Т.1–4.
21. Дэже Л. Очерки по истории закарпатских говорюв. Будапешт, 1967.
22. Дзендзелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до діалектологічного атласу української мови. К., 1987.
23. Дзендзелівський Й.О. Дослідження українських говорів Закарпаття ученими УжДУ. *І між братами у Карпатах не стало межі*. Ужгород, 1990. С. 45–47.
24. Дзендзелівський Й.О. Словникар з Росішки. *Тиса*. Ужгород, 1993. № 1–2. С.87–106; його ж: Словникар з Росішки: Микола Грицак зблизька. *Карпатський край*. 1993. № 3. С.16–18; № 4. С.27–31.
25. Дзендзелівський Й.О. Стан і завдання вивчення лексики українських говорів. *Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку української народнорозмовної мови*. Ужгород, 1989. С.158–162.
26. Дзендзелівський Й.О. Стан і завдання сучасної української діалектної лексикографії та лексикології. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови*. Ужгород, 1978. С. 19–22.
27. Дзендзелівський Й.О. Стан і проблеми дослідження говорів Закарпатської області УРСР та Східної Словаччини. *Жовтень і українська культура*. Пряшів, 1968. С.255–283.
28. Дзендзелівський Й.О. Українське і слов'янське мовознавство. Збірник праць. Львів, 1996.
29. Добош В.І. Синтаксис українських південнокарпатських говорів. Текст лекцій. I–II. Ужгород, 1971–1972.
30. Доленко М.Т. Фразеологічний словник Поділля. *Питання фразеології східнослов'янських мов*: Тези доп. К., 1972. С. 141–142.
31. Етимологічний словник української мови / за ред. О.С. Мельничука: В 7 т. К.: Наукова думка, 1982–1988. Т.1–3.
32. Закревська Я.В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті. К.: Наук. думка, 1976.
33. Залеський А. М. Вокалізм південно–західних говорів української мови. К., 1973.
34. Залеський А. М. Діалектне розмаїття української мови. *Культура слова*. 1990. Вип. 38. С. 3–10.
35. Залеський А.М. Функціональний статус шиплячих у говорах північного наріччя української мови. *Структурні рівні українських говірів*. Київ: Наукова думка, 1985. С. 52–75.
36. Івченко А. Українська народна фразеологія: ареали, етимологія. Харків: Око, 1996. 160с.
37. Історичний словник українського язика / за ред. Є. Тимченка. Х.: К.: ВУАН. 1930–1932. Т.1. Вип. 1–2.
38. Кобилянський Б.В. Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття. *Укр. діал. збірник*. К., 1928. Кн. 1.

39. Кобилянський Б.В. Етимологія і ареальна лінгвістика. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філол.* 1970. Вип. 7. С. 102–107.
40. Ларін Б.О. Про народну фразеологію. *Українська мова в школі.* 1959. № 5. С. 29–36.
41. Лесів М. Дослідження українських надсянських говірок (до 1988 року). *Перемиськ і Перемиська земля протягом віків: Зб. наук. праць і матеріалів.* Львів, 1996. С. 60–84.
42. Матвіяс І.Г. Засади української діалектології. *Мовознавство.* 2000. №1. С.3–9.
43. Москаленко А.А. Методичні рекомендації для практичних занять з української діалектології. Одеса, 1966. Ч.ІІ.
44. Німчук В.В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови. К.: Наук. думка, 1992. 414 с.
45. Німчук В.В. До походження українських діалектів. *Наука і культура.* К., 1993. С. 128–152.
46. Панькевич І. Нарис історії українських закарпатських говорів. Прага, 1958.
47. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей. Ч. I. Звучня і морфологія. Прага, 1938. 549 с.
48. Пшеп'юрска М. Надсянський говір. *Праці Укр. науков. ін-ту.*—Серія філол. Т. 44. Кн. 7. Варшава, 1938.
49. Рудницький Я. Українська мова та її говори. Вінніпег, 1965.
50. Сабадош І.В. Українська лексика в просторі і часі: Збірник праць. Ужгород, 2015. 688 с.
51. Сабадош І.В. Українські назви рослин: історія, етимологія. Монографія. Ужгород, 2019. 1032 с.
52. Сабадош І.В. Формування української ботанічної номенклатури. Ужгород, 1996.
53. Середньонаддніпрянські говори— К., 1960.
54. Словарь української мови / за ред. Грінченка Б. К., 1907–1909. Т. 1–4.
55. Словник української мови / редкол.: Білодід І.К. [голова] та ін. К.: Наук.думка, 1970–1980. Т. 1–11.
56. Структура українських говорів. К., 1982.
57. Структурні рівні українських говорів. К., 1985.
58. Територіальні діалекти і власні назви. К., 1965.
59. Українська діалектна лексика: Зб. наук. праць. К.: Наук. думка, 1987.
60. Українська діалектна морфологія: Зб. наук. праць. К.: Наук. думка, 1969.
61. Українська діалектологія і ономастика (Зб. статей) . К.: Наук. думка, 1964.
62. Українська історична та діалектна лексика. К.: Наук. думка, 1985.
63. Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. К.: Наук. думка, 1991.
64. Українські закарпатські говірки: Тексти / Упоряд. та передм. О.Ф.Миголинець, О.Д.Пискач. Ужгород, 2004.

ДІАЛЕКТОЛОГІЧНІ АТЛАСИ

1. Атлас української мови: у 3–х т. К.: Наук. думка, 1984, 1988, 1992.
2. Ганудель З. Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини. Част. 1. Назви страв, посуду і кухонного начиння. Пряшів, 1981; част. 2 Ткацька лексика. Пряшів, 1989.
3. Герман К.Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини. Част. 1. Фонетика. Чернівці, 1995; Част. 2. Словозміна. Службові слова. Чернівці, 1998.
4. Дзензелівський Й.О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР: У 3 ч. Ужгород, 1958–1993.
5. Євтушок О.М. Атлас будівельної лексики західного Полісся. Рівне, 1993.
6. Латта В. Атлас українських говорів Східної Словаччини. Пряшів, 1991.
7. Лизанець П.М. Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР. Ужгород, 1976.
8. Назарова Т.В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. К.: Наук. думка, 1985.
9. Никончук М.В. Лексичний атлас Правобережного Полісся. Київ – Житомир, 1994.
10. Общекарпатский диалектологический атлас. Вып. 1. Кишинёв, 1989; Вып. 3. Варшава, 1991; Вып. 4. Львів, 1993.

11. Общеславянский лингвистический атлас: Материалы и исследования. 1981 (Редкол. Р.И. Аванесов (отв. ред.) и др. М.: Наука, 1984.
12. Rieger J. Atlas gwar bojkowskich. Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii nauk, 1980–1986. Т. 1–6.
13. Сабодош І.В. Атлас ботанічної лексики української мови. Ужгород, 1999.

ДІАЛЕКТНІ СЛОВНИКИ

1. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок (вид. друге, переробл., випр. і доп.). Луцьк, 2016.
2. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. Харків, 1960.
3. Грицак М. А. Матеріали до Словника українських говірок Закарпатської області. Вип. 1 (А-Б) / за ред. П.Ю.Гриценка. Київ, 2017. 380 с.
4. Горбач О. Говірки й словник діалектної лексики Тербовельщини. Мюнхен, 1976.
5. Гуцульські говірки: Короткий словник / Відп. ред. Я.Закревська. Львів, 1997. 232 с.
6. Дзензелівський Й.О. Практичний словник семантичних діалектизмів Закарпаття. Ужгород, 1958.
7. Дорошенко С.І. Словник діалектної лексики Сумщини. Суми, 1991.
8. Жегуц І. Матеріали до гуцульського говору в Закарпатті: Говірка с. Барлебаш (Костилівка) р–ну Рахів у 30–х рр. Словник із додатками. Мюнхен, 1999.
9. Зеленько А.С., Сенчук І.В., Серета Ф.Я. Словник східнополіського говору. *Методичні вказівки з діалектології української мови.*– Луганськ, 1990. С. 5–40.
10. Івченко А. Вархол Н. Фразеологічний словник лемківських говірок східної Словаччини.– Братислава: Словацьке педагогічне видавництво в Братиславі, 1990. 160 с.
11. Кміт Ю. Словник бойківського говору. Часть II / Літопис Бойківщини. Ч.4. 1934. С.17–32.
12. Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок.: Зб. Наук. праць. К.: Наук. думка, 1987. С. 62–267.
13. Лисенко П.С. Словник діалектної лексики середнього і східного Полісся. К., 1960.
14. Матеріали до словника буковинських говірок. Чернівці, 1971–1979. Вип.І–УІ.
15. Москаленко А.А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. Одеса, 1958.
16. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2–х ч. К.: Наукова думка, 1984.
17. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок. Дієслівна лексика. Частина перша. – Тернопіль, 1997. 56 с.
18. Піпаш Ю.О., Галас Б.К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). Ужгород, 2005. 266 с.
19. Прокопенко В.А. Областной словарь буковинских говоров. *Карпатская диалектология и ономастика.* М.: Наука, 1972.
20. Сизько А.Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно–східної Полтавщини. Дніпропетровськ, 1990.
21. Сірка Й., Мулиган Ю., Баушенко А. Короткий словник говірки села Ублі. Зіген – Пряшів, 1999.
22. Словник буковинських говірок / за заг. ред Н.В.Гуйванюк. Чернівці: Рута, 2005. 688 с.
23. Словник гуцульських говірок (літера “Б”). *Гуцульщина: Лінгвістичні етюди.* К., 1991.
24. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: У 4 т. Т. 1–4. Запоріжжя, 1992.
25. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. Львів – Нью-Йорк, 2008. 288 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Карта говорів української мови за І.Зілинським і Ф.Жилком. Енциклопедія українознавства – II. Т.2. С. 525. URL: [http:// litopys.org.ua/ukrmova/um151e.htm](http://litopys.org.ua/ukrmova/um151e.htm)

2. Німчук В.В. Закарпатський говір. *Енциклопедія сучасної України*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=14618
3. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей. Прага, 1938. <https://www.twirpx.com/file/913868/>
4. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua>
5. Український лінгвістичний портал. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua>
6. Українські підручники онлайн. URL: <http://pidruchniki.ws>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)